

Inhoud

KEN NIS

Geschiedenis van de landschapsfotografie	6
Wat is een landschap?	18
Landschaps kennis	28
Verantwoorde landschapsfotografie	36
Het hele jaar door de mooiste landschapsfoto's	50
Apparatuur	58
Een scherpe landschapsfoto	70
Scherptediepte	84
Vorbereiding is het halve werk	96
De invloed van licht	106
De rol van kleur	142
Imperfectie	294

PRAK TIJK

De juiste belichting	122
Spelen met licht	136
Grote contrasten	160
Het weer	168
Groothoek fotografie	182
Tele fotografie	188
Compositie	196
Beeldverhoudingen	208
Diepte creëren	224
Het landschap in beweging	236
Local patch	250
Creatieve landschapsfotografie	262
Een langzame discipline	278
Projectmatig werken	284
Landschapsfotografie op reis	300
Verwerking tot eindproduct	314

OP PAD

Origineel perspectief: drones	66
Alles scherp: focus stacking	80
Nachtelijke landschappen	116
Onzichtbaar landschap: infrarood fotografie	156
Weid, weider, weidst: panorama's maken	218
Minimalistische landschappen	244

SPOT LIGHT

Heidelandschappen	24
Rivierengebied	46
Bossen	92
Zee	132
Duinen	178
Beekdalen	204
Vennen en meren	232
Agrarische landschappen	258
Heuvels	274
Bloemrijke graslanden en kruiden akkers	190
Bergen	310
Index	322

Foto wolken en ven: Danny Laps, foto zandverstuiving: Bob Luijks.

Stranden, bossen, bloemrijke graslanden met grote grazers: bijna nergens in de Lage Landen is er op zo'n korte afstand zo veel te zien als in het rivierengebied. Daarmee heeft dit gebied veel te bieden voor de landschapsfotograaf.

Nico van Kappel

Uiterwaarden langs het Haringvliet bij hoogwater tijdens de herfst. Het gebruik van een groothoekobjectief benadrukt de weidsheid van de uiterwaarden. Nico van Kappel; 14mm; 1/60 sec; bij f/14; ISO 200.

Dynamiek

In het rivierengebied is veel dynamiek; dit is de plek waar water en land bij elkaar komen. Naast de verschillen tussen droog en nat ontstaat die dynamiek door het verschil tussen hoog en laag water. De uiterwaarden, de oeverlanden van een rivier, bestaan meestal uit een mozaïek van rietlanden, graslanden, bosjes en bloemrijke oeverlanden. In de wintermaanden lopen ze geregeld onder water. Van een sterk gereguleerd landschap van dijken en weilanden verandert het rivierengebied door de vele natuurontwikkelingsprojecten in een serie wilde, afwisselende natuurgebieden.

Rivierbos

Is er geen begrazing of traditioneel maaibeheer in de uiterwaarden, dan ontstaat er een wilgenbos. Verwacht geen eindeloze rechte rijen met bomen, maar een wild groeiende jungle met hoge ondergroei. Dit is het leefgebied van bever en ijsvogel. In dit natte 'oerwoud' waan jij je op een warme zomerochtend in de Amazone. Om orde in de chaos te scheppen is het bij het fotograferen met een groothoekobjectief belangrijk om een goede voorgrond te kiezen als ankerpunt. Een andere benadering is om die hoge ondergroei en warboel aan takken te gebruiken als doorkijkje naar bijvoorbeeld een interessante groep bomen. In de ondergroei van rivierbossen zijn ook veel bloeiende planten te vinden, die kunnen dan een kleurrijker doorkijkje vormen. Gebruik een teleobjectief met een relatief open diafragma van f/4 of f/5.6 om de kleurrijke onscherpte in de voorgrond te benadrukken en stel dan scherp op je hoofdonderwerp in de verte.

Rivierstranden en nevengeulen

In de nieuw aangelegde natuurgebieden zijn vaak zogenaamde meestromende nevengeulen aangelegd. Een nevengeul is een waterpartij die evenwijdig ligt aan de rivier. In de geulen zijn veel vogels te vinden, waaronder in

Langs de Maas in Limburg bestaan de oevers vaak uit grindbanken. Bij zonsopkomst en laagstaand licht wordt de structuur ervan goed zichtbaar. Nico van Kappel, 29 juni; 16mm; 1/160s bij f/4; ISO 160.

de zomermaanden veel viserende vogels, zoals visdief en lepelaar. Langs de Maas bestaan de stranden niet alleen uit zand, maar ook uit grindbanken. Jaarrond en vooral op ochtenden met mist zijn dit magische plekken.

Rivierstranden en de daarachter liggende rivierduinen zijn de plek waar water en land samenkomen. Dit zijn dé plekken om naartoe te gaan tijdens een mooie zonsopkomst of zonsondergang. Nat zand en water reflecteren de kleuren in de lucht en het water is steeds in beweging. Hier kun je ook aan de slag met grijsfilters en langere sluitertijden.

Tijdens de zomer veranderen de bossen langs de grote rivieren in een ondoordringbare wilgenjungle. Met een teleobjectief kun je een doorkijkje maken naar een interessante groep bomen. Nico van Kappel, 30 augustus; 112mm; 1/1000s bij f/2.8; ISO 640.

Bloemenzee in de nazomer

Door een combinatie van voedselrijke grond en in veel gebieden begrazingsbeheer bloeien de rivierruigten en graslanden uitbundig in de zomer, met in de meeste gebieden guldenroede (geel) en kattenstaart (paars). Op mistige ochtenden in de (na)zomer kun je daarom prachtige kleurrijke landschappen fotograferen. Ga vroeg en misschien kun je ook

nog een ree in je compositie opnemen. Dit is ook het gebied waar de grote grazers te vinden zijn. Elke terreinbeheerder heeft in elk gebied een eigen voorkeur voor grazers, zoals Schotse hooglanders, gallowayrunderen, brandrode runderen of konikpaarden. In de riviergebieden mag je vaak vrij rondstruinen, wat je als fotograaf veel mogelijkheden voor geslaagde composities oplevert.

De herfst is natuurlijk dé periode van het jaar om het bos in te duiken. Zeker bossen met beuken kleuren prachtig. Zoek in bossen naar veel variatie in kleur, dat maakt een foto een stuk spannender. Met een teleobjectief zoek je naar een rustpunt in de chaos van het bos en hou je tegelijkertijd de lucht buiten beeld, die als lichtste deel in een foto enorm afleidt. Bob Luijks, 14 november; 100mm; 1/15s bij f/13; ISO 6400 (vanwege de wind).

Najaar

In het najaar worden de werktijden van de landschapsfotograaf weer een stuk comfortabeler. De zon komt steeds later op en gaat steeds vroeger onder. De nachten duren nu zo lang dat het vocht zich begint op te hopen, met als gevolg een grote kans op mist. Ondiepe mistbanken voegen veel sfeer toe aan open landschappen, zoals heideterreinen, vennen en agrarische landschappen. Is de mist dichter, dan vormt het bos the place to be.

Vanaf oktober beginnen de bossen meer en meer te kleuren. Als eerste zijn de bossen in de Ardennen aan de beurt, enkele weken later gevolgd

In een beukenbos heeft alleen een klein beukje nog blad. Daardoor trekt dit kleine boompje alle aandacht naar zich toe. Bob Luijks. 9 december; 126mm; 1/10s bij f/5,6; ISO 400.

door de bossen van het laagland. Vooral beukenbossen (als laatste in eind november) en bossen met exoten, zoals Amerikaanse eik, kleuren prachtig. Gebruik een polarisatiefilter om de kleuren een boost te geven.

De herfst en het begin van de winter vormen ook de periode van stormachtig weer. Nergens ervaar je de kracht van de natuur beter dan aan de kust. Pak je apparatuur wel goed in, want zout en zand zijn sluipmoordenaars van je camera, objectieven en statief. Verwissel onder dergelijke omstandigheden niet van objectief. Bedenk dus vooraf goed wat voor foto's je wilt maken of werk met twee body's. Richt je op de woeste golven (betrek eventueel meeuwen, mensen of boten in je beeld om de kracht van de natuur te laten zien) of het stuivende zand om de wind zichtbaar te maken. Ook onder vriendelijkere omstandigheden is het goed toeven aan de kust: echt koud is het niet en de grote drukte van de zomermaanden is voorbij.

Origineel perspectief: **drones**

Op diverse plekken in dit boek hebben we het kort gehad over de invloed die de hoogte van waaraf je fotografeert heeft op de perspectiefwerking, gelaagdheid en diepte in je foto's. De ultieme manier om een hoog camerastandpunt te bereiken, is gebruik te maken van een drone.

Marijn Heuts

Ook vanuit de lucht kan mist een flinke sfeermaker zijn. Bij dichte en laaghangende mist heeft vliegen weinig zin: vlieg je in de mist, dan is je beeld wit en wazig; vlieg je erboven, dan zie je het landschap niet meer. Lokale grondmist is echter ideaal en erboven vliegen kan magisch beeldmateriaal opleveren. Marijn Heuts, 6 september; 28mm; 1/6s bij f/3.2; ISO 100.

Inzetten van een drone

Een drone brengt de camera op plekken waar je als fotograaf normaal gesproken niet kunt komen en geeft dus kansen op andere, verrassende foto's. Om te beginnen kun je het hele landschap in een enkel beeld vangen, iets wat vanaf de grond zelden mogelijk is. Niet voor niets zie je in films en tv-series aan het begin van elke scène een establishing shot: een kort stukje dat dient om de kijker een idee van plaats te geven. Niet zelden bestaat zo'n shot uit luchtbeelden van een stad of gebied.

Nu kun je natuurlijk op zoek gaan naar allerlei mooie landschappen en die stuk voor stuk in voortreffelijke omstandigheden fotograferen. Dat levert een portfolio van fraaie luchtbeelden op, maar veel van hetzelfde. Leuker is het zo'n dronebeeld te gebruiken als onderdeel van een portfolio over een bepaald onderwerp of gebied. Het dronebeeld is dan bedoeld om de volledige scène te laten zien waarin zich de rest van je portfolio afspeelt. Dat kunnen landschapsfoto's zijn die de diverse landschapstypen in een gebied tonen, maar bijvoorbeeld ook een verhaal over bevers en hoe zij een gebied gebruiken en veranderen.

Hoewel een leuke gadget, is een drone ook maar gewoon een camera en dus gelden dezelfde aandachtspunten als bij het fotograferen met je reguliere camera. De camerahoogte was hier van groot belang om de diverse bosschages niet te laten overlappen. De positie van de drone is zo gekozen dat de randen van het beeld geen storende elementen bevatten en er optimaal gebruik wordt gemaakt van de leidende lijn van de beek. Marijn Heuts, 12 september; 28mm; 1/800s bij f/3.5; ISO 100.

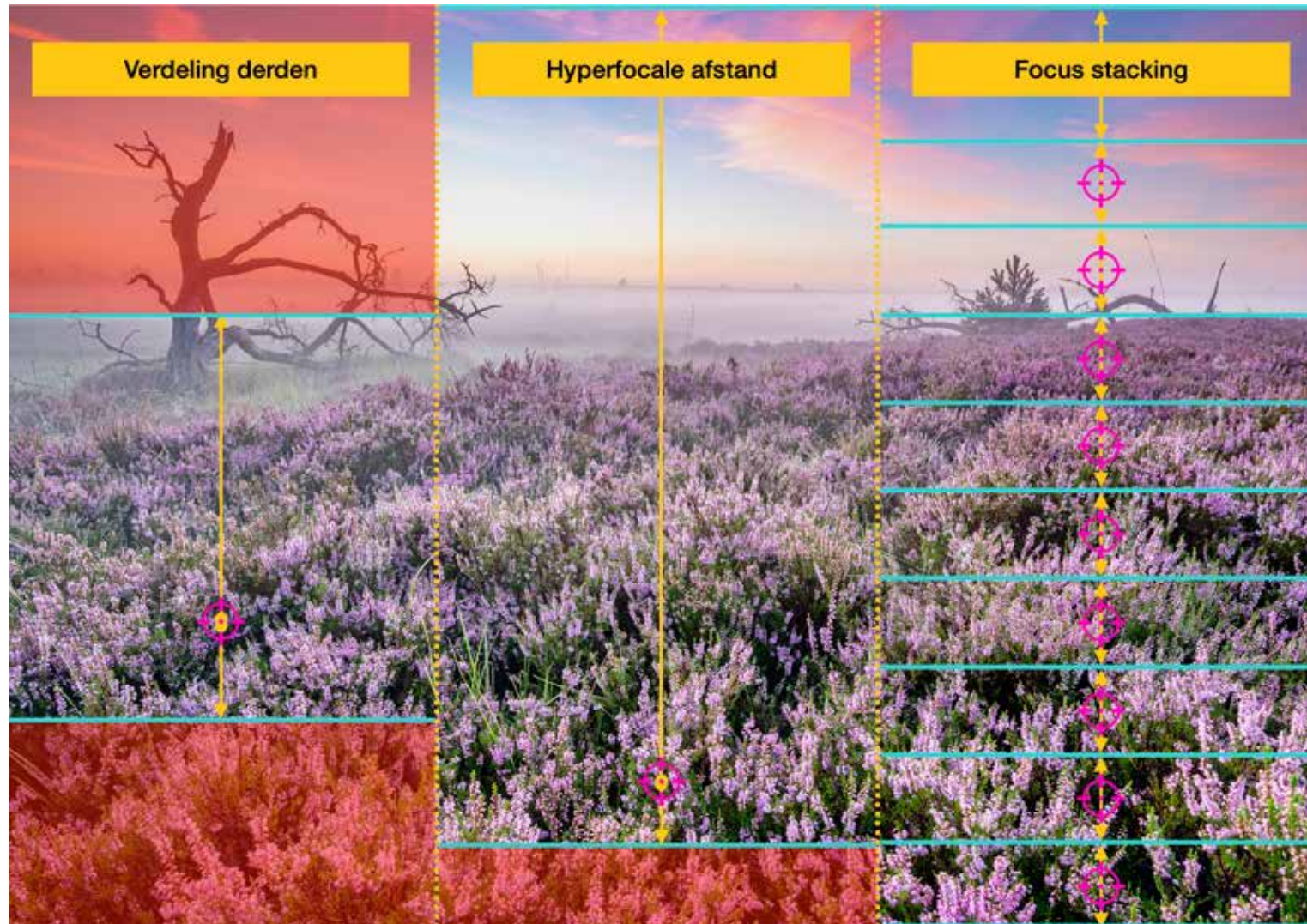
Een bijkomend voordeel van naar beneden fotograferen is dat de lucht buiten beeld blijft en je je geen zorgen hoeft te maken over het beperkte dynamisch bereik van de dronecamera. Marijn Heuts, 26 oktober; 28mm; 1/30s bij f/3.5; ISO 100.

Hoogte

Dat een drone je in staat stelt vanaf grote hoogte te fotograferen moge duidelijk zijn. Dat wil niet zeggen dat je ook altijd op de maximale hoogte (120 meter) moet fotograferen. Ook hierbij geldt dat een hoger standpunt betekent dat je meer gelaagdheid en lijnen kunt creëren. Een minder hoog standpunt legt de nadruk weer meer op de lagen die zich dicht bij de drone bevinden, en drukt de lagen juist wat meer in elkaar. Ga niet automatisch naar de maximaal toegestane hoogte, maar laat je drone langzaam opstijgen en maak om de zoveel meter een foto. Je telefoon of tablet is maar klein, vaak zie je achteraf op je computerscherm pas waarom een bepaalde foto beter werkt dan een andere. Je kunt er dan maar beter mee verleggen dan

om verlegen zitten. Soms is een hoogte van een meter al voldoende. Stel je een situatie voor waarin zich een prachtig landschap voor je ontvouwt, maar er een rietkraag of ondoordringbare struikenrij tussen jou en je beoogde camerapositie staat. Met een drone kun je die laatste meters overbruggen en aan de andere kant van de hindernis gaan 'hangen'. Het spreekt voor zich dat je extra voorzichtig manoeuvreert op zo'n beperkte hoogte. Zeker boven water werken de sensoren niet goed en een natte drone is een kapotte drone.

Kantel de camera van je drone naar boven of beneden om de horizon op de juiste positie te krijgen. Net als in de reguliere landschapsfotografie is de hoofdregel dat je een lucht, die de moeite waard is, veel ruimte geeft en een lucht

Schema met drie methodes om je foto scherp te krijgen bij landschapsfotografie. Danny Laps.

Scherp van begin tot eind

Bovenstaand schema verduidelijkt de drie manieren waarop je bij een landschapsfoto kunt scherpstellen. Het roze symbool is het scherpstelpunt. Je kunt scherpstellen volgens de verdeling van derden, waarbij de rode zone markeert waar de onscherpte ligt. Met de hyperfocale afstand heb je veel minder last van onscherpte: alleen maar een klein

stuk in de voorgrond. Ten slotte kun je meerdere foto's samenvoegen tot een haarscherpe foto door de techniek 'focus stacking'. Technisch gezien is er maar één punt scherp: het punt waarop je scherpstelt. Ervoor en erachter loopt deze zone met scherpte uit en is het aanvaardbaar scherp. We spreken in dat gebied nog altijd van 'scherp'.

Waarop scherpstellen?

Daar sta je dan, met je camera en het scherpstelpunt dat standaard in het midden van de zoeker wordt weergegeven. Je zal het ergens in je landschap moeten plaatsen, maar waar? Misschien op de boom links. Naast de uitgestrekte heidevlakte is de boom hét onderwerp van deze foto. Dan is het vanzelfsprekend dat je scherpstelt op de boom ... toch? Of kun je beter scherpstellen op de tak rechts in beeld, met het kleine boompje erbij? De kijklijn die het schuine verloop van de struikheide volgt, komt daarop uit. Bovendien helt de heidevlakte wat omhoog en eindigt op dat punt vlak voor de horizon, waarna je de prachtig gekleurde lucht ziet.

Wordt het de boom links of de tak rechts? Of nog een ander punt? Waarschijnlijk zul je deze twijfels wel herkennen, zeker als beginnend landschapsfotograaf. Uiteindelijk is het scherpstellen voor een landschapsfoto echter níet gebaseerd op het kiezen van een hoofdonderwerp.* Het is een technische keuze in combinatie met de landschapselementen die bepaalt welk punt je het best kiest en niet een keuze die op gevoel gebeurt.

** We hebben het hier over een traditionele groothoek-landschapsfoto waarbij alles van voor tot achter scherp is. Bij het gebruik van een teleobjectief ligt het scherpstellen op het hoofdonderwerp namelijk voor de hand.*

Scherpstellen volgens de verdeling van derden

Om verwarring te voorkomen: de verdeling van derden bij het scherpstellen is niet gelijk aan de regel van derden! De regel van derden gaat over de verdeling van je hele foto in drie gelijke delen. Deze verdeling gebruik je voor je compositie. De bedoelde verdeling van derden verdeelt je foto in drie gelijke delen, gerekend vanaf je scherpstelpunt. De verdeling begint bij de helft voor je scherpstelpunt tot twee derde achter je scherpstelpunt. Deze verdeling spreidt zich nooit uit over je hele foto: bovenaan en onderaan is er altijd een gedeelte dat niet meetelt.

De regel die steeds geldt: een derde voor het scherpstelpunt en twee derde achter het scherpstelpunt wordt scherp weergegeven. Het is de eenvoudigste regel om te gebruiken als beginnend landschapsfotograaf, of bij twijfel.

In het kort:

- Dit is een gemakkelijke regel.
- De meeste scherpte ligt achter je scherpstelpunt.
- Ideaal wanneer je scherpte wilt rond het centrale deel van je foto.
- Deze regel geldt voor alle objectieven.
- Er is steeds een stuk onscherp in de voorgrond en de achtergrond.
- De methode haalt niet het maximale uit de mogelijkheden.

Er is scherpgesteld op het voorste helmgras. Daarmee is de foto op alle plekken voldoende scherp. Bob Luijks, 26 april; 32mm; 3,2s bij f/22; ISO 100.

De positie van je scherpstelpunt wordt bepaald door wat je ervoor en erachter scherp wilt hebben. In principe zou je dus bij elke foto op precies een derde in de voorgrond kunnen scherpstellen. De regel zegt namelijk dat het twee derde deel dat daarachter ligt dan scherp is. Als het zo eenvoudig is, krijg je elke landschapsfoto haarscherp van begin tot eind, maar dat is het helaas niet. Het hangt nog af van de afstand tot je onderwerp, de hoek waarin je fotografeert, je diafragma-opening en de brandpuntsafstand.

Tijdens de nautische schemering valt er alleen aan de horizon nog wat kleur te bekennen. Maak gebruik van krachtige silhouetten of water om met dit weinige licht te kunnen werken.

Nautische schemering

De zon staat ergens tussen -6 en -12 graden onder de horizon. De horizon kan nog een oranje tint hebben, die al wat donkerder is dan bij de burgerlijke schemering. De rest van de lucht wordt donkerblauw. In tegenstelling tot de astronomische schemering zie je hier nog een duidelijk onderscheid tussen de kleur van de horizon en de rest van de lucht. Omdat het al een beetje donker is, kun je al enkele heldere sterren of planeten zien. Toch is er hier nog geen sprake van echte donkerte.

De zone van -6 graden vormt de overgang tussen de nautische en de burgerlijke schemering. Het is een belangrijk kantelpunt, waarop de oranje tinten zullen toenemen (zonsopkomst) of afnemen (zonsondergang). Hetzelfde geldt voor de lichtintensiteit. Daarom is dit een goed moment om een landschapsfoto te maken. De zon moet nog opkomen of ondergaan, maar de kleurtinten zijn erg bijzonder. Ben je als fotograaf nog sterk gericht op die zonsopkomst en -ondergang, grijp dan op de schemermomenten ook eens je kans.

Astronomische schemering en nacht

De zon staat inmiddels behoorlijk ver onder de horizon, tussen -12 en -18 graden bij de astronomische schemering. Wanneer de zon lager staat dan -18 graden, is het écht nacht. Bij astronomische schemering zal de hemel donker gaan kleuren. De sterren worden beter zichtbaar en uiteindelijk wordt het nacht. Of omgekeerd: de zichtbaarheid van de sterren vermindert, de nacht gaat over in de astronomische schemering en het wordt langzaam licht.

Bij de astronomische schemering moet je met langere sluitertijden werken. Dit kan creatieve beelden opleveren. Denk maar aan de stroming van een rivier of de beweging van de zee met enkele sterren erboven. Omdat je een combinatie van een landschap met sterren vastlegt, rekenen wij deze fase onder de nachtfotografie. In het hoofdstuk 'Landschappen zonder licht' staat beschreven hoe je daarmee aan de slag gaat. De instellingen van je camera zijn anders dan bij een gewone landschapsfoto.

Zijlicht. De lucht kleurt blauw. Het landschap wordt zachtjes verlicht door de net opgekomen zon. Het subtiele contrast zorgt voor diepte. Door de lage zonnestand zijn de schaduwen nog lang, waardoor onder andere ieder beetje reliëf opvalt.

Tegenlicht. Het zonlicht wordt door de sluierwolken diffuus gemaakt. Het zachte licht, de oplichtende grassen en de verzadigde kleuren van de berkenbladeren vallen op. Met de zon in beeld is het contrast te groot voor een enkele opname. Filters halen in een dergelijke situatie niets uit, omdat de rest van de lucht nagenoeg zwart wordt. Hier is daarom gebruik gemaakt van de HDR-techniek. Beter is het echter om de zon zelf buiten beeld te houden of te verstoppen achter een andere element in het landschap.

Zijlicht, maar nu komt het licht van links. De lucht kleurt blauw waarbij de wolken duidelijk afsteken. Het landschap wordt zachtjes verlicht, maar ontvangt meer direct zonlicht dan bij de eerste zijlichtfoto. De schaduwwerking bij de grasjes en op de bomen zorgt voor diepte.

Meelicht. Het zonlicht valt rechtstreeks op het landschap. Het landschap heeft het hardste, meest rechtstreekse licht. Daarentegen bevat de lucht minder detail en interessante kleuringen dan bij de andere typen licht. Door het ontbreken van schaduwen wordt het beeld erg vlak, vooral goed te zien aan de voorste berk (die naadloos versmelt met de achtergrond). Omdat de grasjes op een donkere mosbodem groeien, is er daar nog wel sprake van een interessant contrast.

Lichtrichting en -typen bij landschapsfotografie

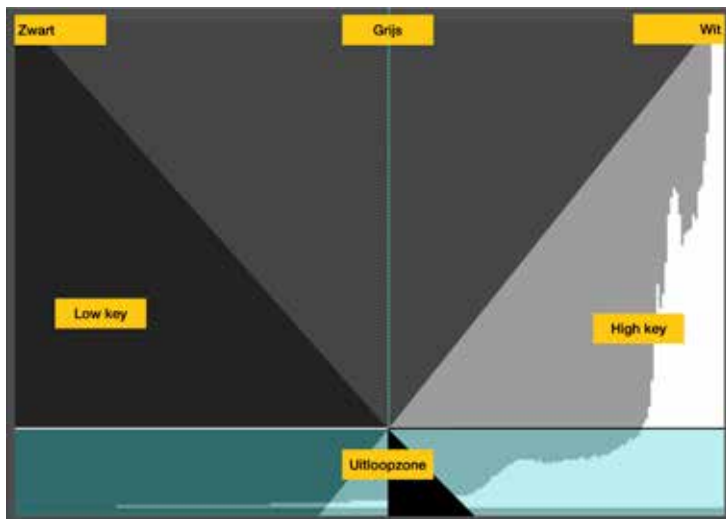
Dat fotografie 'schrijven met licht' betekent, benadrukt hoe belangrijk het licht is. In het begin van het hoofdstuk spraken we voornamelijk over de kleur van het licht. Nu zullen we het licht zelf bespreken. Er bestaan veel soorten licht en in dit hoofdstuk worden de belangrijkste behandeld. Hopelijk inspireert de informatie jou om met enkele lichtsoorten aan de slag te gaan die je landschapsfoto's een niveau hoger kunnen tillen.

De verschillende richtingen van het licht kom je onvermijdelijk elke dag tegen. De typen licht zijn afhankelijk van de omstandigheden die zich voordoen.

Meelicht, tegenlicht en zijlicht

Bovenstaande foto's werden kort na zonsopgang gemaakt. Ze tonen je hetzelfde landschap in vier richtingen: een foto richting de opkomende zon (tegenlicht), in tegengestelde richting (meelicht), naar links en ook nog naar rechts (deze laatste twee noemen we zijlicht).

Zijlicht is een aangename lichtsoort die texturen van oppervlakken benadrukt. Tegelijk brengt het licht diepte met zich mee. Het licht valt over het oppervlak en scheidt schaduwen. Je vindt zijlicht alleen tijdens de ochtend en avond, omdat de zon dan laag staat. Wanneer de zon heel

Je mag dus stellen dat alles in je foto is verlicht bij high key: er zijn geen schaduwen of zwarte tonen. Bij zwarte tonen gaat het over de mate van donkerte: het licht is helemaal uit. En met middengrijs wordt niet de kleur grijs bedoeld, maar wel de gemiddeld belichte foto: hoeveel licht op die plek in je foto valt, alsof je met een dimmer werkt. Die termen hebben dus totaal niets met kleur te maken en het is belangrijk dat je dat weet.

Waar je bij een goed belichte foto per definitie het histogram niet uiterst links (= donker) of uiterst rechts (= licht) tegen de rand mag laten botsen ('clipping'), mag dit bij high key en low key fotografie wel, al hoeft het niet.

Onderaan deze foto zie je nog enkele midden- en heldere tonen. Bovenaan is de berk omringd door puur wit: de lichtknop staat ingesteld op 100%. Dit is een high key foto die clipping bevat, hij is deels overbelicht.

High key bij mist

In het hoofdstuk over het weer lees je meer over mist. Kort samengevat: bij mist is de lucht verzadigd met kleine waterdruppels en de zichtbaarheid bedraagt maximaal een kilometer.

Mist leidt haast vanzelf tot high key fotografie: je hele scène is lichter dan middengrijs ... als je tenminste correct hebt belicht of niet bewust hebt afgeweken om een andere sfeer neer te zetten. Dit betekent dat je bij mist al gauw een stop extra licht mag geven, of zelfs meer. Bij mistfoto's zal je histogram hierdoor vooral aan de rechterzijde veel beeldinformatie bevatten: daar situeren de heldere tonen zich. Aan de linkerkant, waar de donkere tonen zitten, hoeft je histogram niet eens informatie te bevatten. Het mag gerust van het midden (= grijs) tot uiterst rechts (= wit) lopen, zonder links (= zwart) informatie te bevatten.

Danny Laps, 16 april. 260mm; 1/80s bij f/11; ISO 200. Het histogram van de berk is hier geprojecteerd op een schema dat weergeeft waar de zones van high key en low key zich bevinden. Je ziet duidelijk de links-rechtsverdeling: aan de rechterkant zitten alle heldere tonen, aan de linkerkant is er alleen een dunne lijn als uitloper. Omdat deze foto zuiver wit bevat, botst de beeldinformatie van het histogram tegen de rechterkant aan. Bij een gewone foto zou dit een belichtingsfout zijn, omdat op die plek geen enkel detail meer in de foto zit. Hier heb ik bewust licht bijgegeven tijdens het fotograferen, omdat ik de omgeving rond de berk graag echt wit wilde hebben. © Danny Laps.

Een laagje water, een laagje mist, wat bomen en een laagje wolken met zijlicht vanaf rechts: hieruit is dit beeld opgebouwd en zo vind je dit ook terug in het histogram. De piek aan de rechterkant bevat de tonen van het water, de mist en de wolken. De bomen vind je terug op de plek waar de piek naar onderen is gezakt. Daarnaast zakken de tonen nog een verdieping omlaag, om een lijn tot links te vormen: er zitten donkere tonen in, maar ze zijn beperkt aanwezig, onder andere in de schaduwkant van de bomen en de schaduwen tussen het gras. Overwegend zit alle beeldinformatie aan de rechterkant opgestapeld, wat deze foto tot high key maakt. Danny Laps, 18 augustus. 270mm; 1/13s bij f/8; ISO 200.

Wanneer je in de nabewerking extra zwart in je foto's zou toevoegen, ontstaan in de donkere delen snel donkere vlekken. Je zult ook zien dat de lichte vlekken onaangeroerd blijven. Het contrast bij mistfoto's is doorgaans laag, door het ontbreken van het verschil tussen wit en zwart. Door al die heldere tonen in een mistfoto wordt deze zo goed als automatisch een high key foto.

Op zoek naar high key landschappen

Niet elk onderwerp leent zich voor high key. Ga bijvoorbeeld op zoek naar:

- Een boom in een open landschap.
- Een waterpartij zoals de zee, een uitgestrekt ven of grote waterval.
- Strand of duinen met eventueel wat vegetatie erin.
- Een landschap met sneeuw of mist.

Contrasterende kleuren

De contrasterende kleuren zullen voor een spanning in de foto zorgen, en kunnen zelfs dramatisch overkomen. Deze krachtige kleurencombinaties maken je foto levendig, de kleuren springen werkelijk uit de foto. Het zijn ook combinaties waarbij je goed moet opletten, omdat het simpelweg te veel kan zijn. In theorie horen de kleuren dan nog wel bij elkaar, terwijl je in de praktijk merkt dat ze toch niet zo'n mooi samenspel vormen.

De contrasterende kleuren zijn niet in evenwicht, maar staan tegenover elkaar, zoals ze in de kleurencirkel werkelijk doen. Dit betekent dat je foto misschien niet als een geheel overkomt en dat de kijker zich gaat focussen op de losse delen in de foto. Vergelijk maar eens hoe deze voorbeeldfoto's overkomen tegenover deze van de harmonieuze kleuren: hier verdeel je de foto's makkelijk in stukken op basis van de kleuren.

Geel en blauw vormen een prima contrast. Door de kleurwerking in deze foto heb je naast deze kleuren en een witte wolkje niet veel nodig om toch een beeld te maken dat aanspreekt. Het landschap is niet zo boeiend, met een koolzaadveld en wat wolken, en toch kun je naar deze foto blijven kijken. Danny Laps, 14 april; 24mm; 1/40s bij f/16; ISO 200.

De blauwe lijn toont de kleuren die tegenover elkaar liggen. Dat zijn contrasterende kleuren. Ze hoeven niet exact tegenover elkaar te liggen: blauw en rood contrasteren ook met elkaar.

Het groene pijpenstrootje en de blauwe lucht overheersen de kleuren in de foto. De sfeer wordt gemaakt door het ochtendlicht en de mistlaag. Het was een mooie lucht. Toch maakte ik de keuze de horizon hoog af te snijden, omdat het blauw anders te sterk zou overheersen. De takken gebruikte ik als inleidende lijnen om de nadruk op het gras te leggen. Door deze keuze wint groen het niet van blauw, of omgekeerd. De kleuren zijn hier in harmonie. Danny Laps, 19 juli; 24mm; 1/3s bij f/11; ISO 200.

Kleuren die naast elkaar liggen zijn harmonieuze kleuren. De blauwe lijn toont de aangrenzende kleuren.

Harmonieuze kleuren

Een foto met harmonieuze kleuren is eerder rustgevend om naar te kijken. Dit geldt in het bijzonder voor blauw en groen. Het is de ideale combinatie om te gebruiken bij landschapsfotografie: de lucht is blauw en in landschappen komt vaak groen terug. Harmonieuze kleuren liggen naast elkaar op de kleurencirkel. Deze aangrenzende kleuren hebben een zacht effect op je landschapsfoto. De kleuren zijn in evenwicht, waardoor de foto als een samenhangend beeld overkomt.

Monochroom

Een foto die maar een enkele kleur bevat, valt onder de noemer monochroom. Dit valt ook onder de harmonieuze kleuren, omdat er geen sprake is van andere kleuren in de foto. Monochromatisch fotograferen betekent dat je een landschapsfoto maakt met maar één specifieke kleurtint. Deze kan wel variëren in licht of donker, want anders zal alles er hetzelfde uitzien. De eigenschappen van een monochrome foto stemmen overeen met die van de harmonieuze kleuren.

Kleurtoon, luminantie en verzadiging

Deze begrippen zullen je bekend klinken vanuit de beeldverwerking. Zodra je foto gemaakt is, ga je ermee aan de slag op de computer. Dat het gras groen is, dat was je bij het fotograferen al duidelijk. Groen is een secundaire kleur. Het ene groen is het andere niet, net zoals het gras aan de overkant dat er spreekwoordelijk altijd beter uitziet. Zorg dat je als natuurfotograaf weet wat deze begrippen betekenen voor het landschap dat door je sensor wordt geregistreerd.

Kleurtoon

De kleurtoon betreft de kleur zelf. Rood, geel en blauw zijn drie voorbeelden van kleurtonen. De blauwe lucht van overdag wordt 's avonds zachter van kleur en gaat tijdens het gouden uur over naar oranje. Op het kleurenwiel beweeg je met de cirkel mee: de ene kleur gaat over in de andere.

Luminantie

De helderheid van het kleurbereik noemen we de luminantie: hoe licht of donker een kleur is. De combinatie van kleurtoon, verzadiging en luminantie bepaalt uiteindelijk hoe de kleur op de foto eruitziet. Deze kleur wordt in elke individuele pixel vastgelegd.

Verzadiging

Met de verzadiging wordt de kleurscherpte of de zuiverheid van de kleur gewijzigd. Je kunt bijvoorbeeld een blauwe hemel van pastelblauw (weinig verzadiging) in intens blauw (veel verzadiging) veranderen. Verzadiging

Veel mensen denken bij landschapsfotografie met name aan weidse vergezichten, foto's waar vooral heel veel op staat. Het daarvoor benodigde groothoekobjectief zit dan ook standaard bij de landschapsfotograaf in de tas of misschien wel op de camera vastgekit. Minstens zo onmisbaar is echter een kort tot middellang teleobjectief: alles in het bereik tussen 70 en 400 millimeter.

Eenvoudiger en lastiger

Het groothoekobjectief laat het landschap in zijn geheel zien en toont wat iedereen ziet die door dat landschap wandelt. Het bouwen van een goede compositie is niet eenvoudig, omdat er nu eenmaal heel veel op de foto staat en dat vele moet allemaal netjes in balans worden gebracht. Bepaald geen eenvoudige opgave, maar in elk geval hoeft de fotograaf niet te kiezen wat hij in beeld brengt, dat is namelijk alles. In dat opzicht is het fotograferen met een langer objectief tegelijk eenvoudiger en lastiger. Eenvoudiger omdat er veel minder op de foto komt, waardoor je er hoogstens over hoeft na te denken of je het ene onderwerp links, rechts of in het midden van het beeld plaatst, en of je het misschien ergens gaat aansnijden om de balans in beeld te bewaken. Bij een groothoekopname snij je liefst geen voorwerpen aan en verschijnt aan de randen nergens een half voorwerp in beeld.

Tegelijk is het lastiger, omdat je beter moet kijken om iets te vinden dat de moeite van het fotograferen waard is. Je moet als het ware op zoek gaan naar een landschap in het landschap. Een stukje essentie uit het grotere geheel dat je isoleert en dat als afzonderlijk onderwerp een foto kan dragen. Meestal blijft daarbij de lucht buiten beeld, maar dat hoeft zeker niet het geval te zijn. Waar een groothoekopname doorgaans bestaat uit een voorgrond, middenterrein, achtergrond en lucht, gaat het bij een opname met een teleobjectief om slechts een enkel onderwerp. Dat betekent dat de fotograaf een afgewogen keuze moet maken. Wat is dat ene onderwerp dat de moeite van een foto waard is, waarvoor je stopt en je tas openmaakt?

Met een langere brandpuntsafstand komen er niet alleen links en rechts minder objecten in beeld; vanwege het veranderende perspectief komen er ook minder objecten tevoorschijn in de achtergrond. Marijn Heuts, 6 augustus; 340mm; 1/500s bij f/10; ISO 100.

Vanuit een nee naar een ja

Meestal wordt naar een teleobjectief gegrepen wanneer een foto met het geliefde groothoekobjectief niet mogelijk is. Bijvoorbeeld wanneer de fotograaf niet dichtbij genoeg kan komen, omdat er zich een afgrond of diep water tussen de fotograaf en het beoogde voorwerp bevindt. Een andere reden kan zijn dat de fotograaf geen mooie voorgrond kan vinden of wordt geconfronteerd met een lelijke achtergrond zoals bebouwing of industrie. Ook komt het geregeld voor dat een lucht te weinig boeiend is wegens de afwezigheid van wolken of kleur. Wil je de lucht buiten beeld houden, dan zijn meer millimeters nodig.

Een landschapsfoto hóéft geen lucht te bevatten. Soms is deze niet de moeite waard om te tonen, en soms zou hij alleen maar afleiden van waar het echt om gaat in de compositie. Marijn Heuts, 7 augustus; 108mm; 0,8s bij f/9; ISO 100.